

სალითმარტარის და სამცხენიარს ნახატშიანი ზაზაში. ზამოსის ქოსკალ აპირა ლემს.

№ 2.

იანვარი 6, 1895 წ.

№ 2.

შინაარსი: ჩვენი მუშებისა და ნოქრების მდგომარეობა. — ახალწლის მოლოცვა სელოსისაგან „კვალს“ ლემს ნ. მე-
რკილაძისა. — გროზოდროის ასი წლის მოსვენება. — ქიათურის ახალგაზღობის შეფეხება ავაქსიან ს. ჩაჩანიძისა. — სეფრადლე-
პო ამბები. — სეველი ავაქსია. — ჩინეთ-იაპონიის ომი გ. წერეთლისა. — პარიჟი საზღვარ-გარეთელისა. — გადაგარული ქართვე-
ლები ისე რაჭველისა. — ბანეს განცხადებანი.

ჩვენი მუშებისა და ნოქრების მდგომარეობა.

მცხრამეტე საუკუნე თაღდება. შესანიშნავი ცელილებანი ხდებიან ქვეყნიერებაზე. ძველი თაობა და მათი აზრები ნელნელა იმარხე-
ბიან, სამაგიეროთ წინ მიდის ახალი თაობა და იფი-
ნება მათი აზრები: ძმობა, ერთობა, სიყვარული და თვისუფლება. აგრეთვე ინტერევა ის ბოროტი, რომელითაც ერთი უფრო სუსტი სამეფო, მეორეს უფრო ძლიერ სამეფოს ჰყავს შებოჭვილი, მაგ, ირლანდია ცდილობს თავი დახწიოს დიდ ინგლისს, ვენგრია — აესტრიას და სხვა.. ფეხქვეშ გაქელოლი ოსმალეთის სომხები იბრძვიან თავის ერის გასათავისუფლებლათ. შორს აღმოსავლეთში იაპონია ცდილობს კორეს სამეფო გაათავისუფლოს ჩინეთი-დან, რომელიც კარგა ხანია ბატონობს. თითონ ჩინეთი ახლა ცდილობს თავის ბოგდიანისაგან იხსნას თავი და დაადგეს განათლებისა და ეროვნული თავისუფლების გზას.

აგრე მუშა, რომელიც აქამდის თავიქინდრუ-ლი მუშაობდა და არაფერს ჰფიქრობდა თავის მდგომარეობის გაუმჯობესობისათვის და ქარხნის პატრო-

ნიც სისხლს ჰწოდებდა მას, მაგ. ამუშავებდა იმ დრო-მდის, სანამ თავის ნება იყო, აძლევდა მცირე საფასეს და სხე.. დღეს ის მუშა იღვიძებს ღრმა ძილისაგან სწავლული მოამბების შემწეობით და ტოვებს სამუშაოს. — გეყო რაც სისხლი გამოშრო-ვეო — ეუბნება ის ქარხნის პატრონს — ახლა თვლი ვა-ეახილე, გავარჩიე სინათლე და ბნელი, რომელსაც აქამომდე ვერ ვარჩევილი და თუ მომცემ კარგ ქიხას და ნაკლებ დროსაც, ვიმუშავებ, თუ არა თავს დაგანებებ და ვაი მაშინ შენ დღესო. ამ ნიართვე ირუებიან სხვა მუშებიც სხვა ქარხნებში. მათში ერთობა და ერთი პირი თანდთან ვრცელ-დება. ამ გვართ იკეტება თვითონ ქარხანაც. ამის-თვის ქარხნის პატრონიც ძალა-უნებურათ ჰნებდება მუშის სურვილს და იწყება ახალ კოვზე და წესზე აგებული მუშაობა. მაგ. ინგლისში ამ რამდენიმე ხნის წინეთ ზოგიერთ ქარხნებში დაადგინეს დღეში რვა საათი სამუშაო და რა ცელილება მოიტანა? არაფერი! იმდენსავე აკეთებდენ დღეში, რამდენსაც აკეთებდენ წინეთ, ვიდრე დიდი დრო იყო დანიშნუ-ლი სამუშაოთ, თითქმის მეტსაც და, რასაკვირე-ლია, არც ქარხნის პატრონებს მოუყვიათ ზარალი. თუმცა დიდი თავის მტერევა უნდა, რომ ეს აზრი

478

გაურცელდეს ყველგან და განხორციელდეს, მაგრამ იმედია, ცდა თავს გაიტანს. ასე და ამ გვარათ მუშა ხალხის ბედ-იღბალი უკეთესდება ნელ-ნელა, ყველა სახელმწიფოები და სამეფოებიც ჰპაძევენ და იფონება დედამიწაზე ის აზრი, რომ მუშაუ კაცია, იგიც ლეთის გაჩენილია, რომლისგანაც ცხარებენ ყველა დანარჩენი წოდების ერნი და ამისათვის ისიც უნდა ითვლებოდეს კაცათ და ისეთი პატივი ჰქონდეს, როგორც სხვა წარჩინებულებს.

სამწუხაროთ ჩვენი ხელოსნებისა და მუშების მდგომარეობისათვის ჯერ არაფერს ვთქვით. ევროპაში თუ ცდილობენ დღიური სამუშაოს ვადის შემცირებას, აქ თითქმის უმატებენ კიდევ. მაგალითათ ჩვენი ზოგიერთ ქარხნებში დღეში თორმეტ საათს მუშაობენ, ზოგან მეტსაც. მუშის ფასიც ძალიან ნაკლებია. დროა თვით მექარხნებებმა ტუილისში, ბაქოში და ბათუმში წაბადონ ევროპის მექარხნებს მუშის მდგომარეობის გაუმჯობესობის-

თვის, სანამდის თვით მუშები გამოიღებდნენ ხელს მათ წინააღმდეგ.

თქვენ წარმოიდგინეთ, დღით საბრალო ხელოსანი დგება ჯერ კიდევ ღამით, სწორეთ იმ დროს, როდესაც ძალი უფროა გემრიელია. ნახევარს საათს საუზმისთვის ასვენებენ, ერთ საათს სადილზე. უნდა იცოდეთ, რა ვაი-ვაგლასს იტანს ამ ნაირათ ხელოსანი, ნამეტნაეთ ზამთარში. კაცა ეერ აწერს მათ უბედურებას; ბევრი წყველის თავის ბედს, მაგრამ რას იზამს. ზოგი ქარხნის პატრონი იმას არ ჯერდება. რომ ისე უღმერთო ვადა აქვს დანიშნული სამუშაოთ, ის კიდევ იმ თავისუფალ დროდან, რომელიც მუშას აქვს დანიშნული საუზმეთ და სადილათ, თითქმის იქიდანაც კი, ჰპარავს დროს: გვიან დაითხოვს და აღზე მიიწვევს სამუშაოთ. ასეთია მდგომარეობა ჩვენი მუშისა ქარხნებში და ნოქრებში. სა წერილმან სახელოსნოებში.

ა. სკელი

ახალწლის მოლოცვა ხელოსნისაგან

აკვალსე.

წორჩი ხარ, მაგრამ კარგი ხარ, საერო ჩანგზე მღერალი სიბრძნის სულს გიღვამს მგოსანი, სისხლ-ნარეც ცრემლით მწერალი.

მშობელი თავზე დახარის, არ ხარ ძიძების ვაზრილი... დიდი მგოსნისგან მონათლულს არ მოგადგება შენ ჩრდილი!..

ნუ შეშინდები, იზარდე! თანა გაყავს მირიან-მცხებელი;

შენი სიცოცხლის ფარ-ხმალი მტრის შემტყე-შემძახებელი..

ვაი მას, რომლის მოვლისთვის მშობლები იწყებს ზარებას; ძიძებს მიუვდებს საჯიჯგნათ, არ დადევს გადაგვარებას.

ვაი მას მეთქი!.. თუარა ის დიდებისაა მულობელი, ვისაც თავს ადვას მომეცლათ შენებარ მხნე-სწორი მშობელი!..

იზარდე ნორჩო, იზარდე, იყავ მტრის პასუხ-მტებელი... ღმერთმა ათასი სხვაც მოგცევს შენებარ მქადაგებელი!..

ნ. მურველიაძე

გრიბოედოვის ასი წლის მოხსენება

4 იანვარს წმ. დავითის ეკლესიაში გადახდილი იქნა პანაშვიდი ა. ს. გრიბოედოვის საფლავზე.

სახელმწიფოებრივი დრამატურული გრიბოედოვი, როგორც სოფ ჩვენი ქვეყნისა, გრძობითაჲ ჩვენ გვეკუთვნდა. საქართველო არ დავიწყებს მის გამო-სარჩლებას ჩვენი ერის თავისებურობის დასაცე-ლათ. აი, რას ჰწერდა ის პასკევიჩს: „აქაურ ხალხს ნუ ახვეთ თავზე მის ზნე-ჩვეულების შეუფერებელს უცხო კანონებს, რომელნიც არც არავის ესმის და

არც არავინ ღებულობსო. ხალხს დაუყენეთ მისი სა-კუთარი ამორჩეული მოსაპართლეები, რომელთაც ის ენდაზო. თუ შეიძლება, ნუ შეგნებთო მის შინა-ურ გამგეობას; მის მმართველობაში და სამარ-თალში მხოლოთ მთავრობის მხრით არჩეული დებუ-ტატები დაესწრონ ხოლმეო, სხვაფრიუ ძალას ნუ რაფერში დაატანთო“.

კურობეულ იყოს შენი ხსენება ნამდვილო სა-ქართველოს შვილო და ერთგულო მოქალაქე შენი ქვეყნისა.

ჭიათურის ახალგაზღვრების შეგებება აკაკისთან

შეგებების 18-ს ჭიათურის ახალგაზღვრებამ მოიყარა თავი და შექნა ლაპარაკი: „აკაკის მივეცემოდა, აკაკის მივეცემოდა, მგონი მოხდისა“. არ გასულა ერთი, საათი რომ სახჩერისკენ მიეტანებოდა ცხენით ერთი ახალგაზღვრებანი, რომელმაც დაბრუნებას შემდეგ გითხრა: „ხედავ უსიკვდილოთ აკაკი აქეთ ჩამოვიდისო“. თადარიგს შეუდგენ. მაშინვე მოიტანეს ფიცრები, სურთა და შეუდგენ კამარის შეკერას იმ ხილზე, რომელზედაც ეტლს უნდა გამოეცლა. ვაკეთეს თალი, შემოსეს სურათი, თალის ზემოდან დამაგრებელი ჭიანჭა ხის გამოხატული და სურათი შემოსილი „აკაკი“ (მუშობდა და მართავდა ყველა ამებს ერთი ახალგაზღვრებანი). მეორე დღისათვის ყველაფერი მზათ იყო. ორ საათს ნახევარზე აფრინეს ისეც კაცი შესატყობათ, რამსიმორცხვა ჭიათურისად ეტლი, რომლითაც აკაკი მოხმადიდებოდა. ყმაწვილები ყველანი დგანან მალაღობზე, საიდანაც საჩხერისკენ მიმავალი გზა კარგათ ჩანს. ყველა რაღაც მღვლეარებაშია, ყველას სახეზე კითხულობთ მოუთმენლობას. იქ, სადაც ახლა რკინის გზის ლიანდაგი მიდის, დღინახავდით მარცხენა მხარეზე დაწყობილ შეგირდებს ადგილობრივ შკოლისას თავის მასწავლებელიანა. მარჯვნივ იდგა ხალხი, რომლის წინაც სერთუქოსანი ახალგაზღვრები იდგენ. მოახლოვდა ეტლი, ჩამოხმანდა აკაკი. ავთიმყოფობისაგან მისუსტებულ პოეტს, რომლის სახე მოუხედავთ ავთიმყოფობისა თავისებურათ მხნეთ გამოაყურებოდა, მოდის პოეტი,

მაგრამ უცრათ შედგება. მას მიეგება ერთი ყმაწვილი შემდეგი სიტყვებით: „ჭიათურის ახალგაზღვრებანი ნუსაზღვრელი სინარულით გვეცებებით ჩვენს სასიკეთლო პოეტს. მოვილოცავთ მძიმე ავთიმყოფობისაგან განთავისუფლებას და ეისურვებთ თქვენს დღეგრძელობას და ჯანმრთელობას ჩვენი ერის საკეთილდღეოთ და სამოძღვროთ“. ხმა შეწყდა. ყმაწვილებმა ხელი ჩამოართვეს. პოეტმა განაგრძო სიტყვა.

აი, მიუხალოვდა „პატარი მოუფუფებს“. ისინი თავს უცრათენ; ცოტა კიდევ და გაისმა საამური, გულში სიმამაცის და ტანში გრუნტელის მომკრეველი ხმა: შეგირდები მღეროდენ: „ეინა თქვა საქართველოზე, ეს არის ლომი ჰყელებათ...“ დანიშნულ ბინამდის სიმღერა არ შეწყვეტილა ორპირათ; სახლოთან, სადაც პოეტი უნდა გაჩერებულიყო, შეგირდები დაშლას აპირებდენ, მაგრამ პოეტის ხმამ შეაჩერა ისინი. პოეტმა უთხრა: „დღი მალაღობელი ვარ, როგორც თქვენი, ისე თქვენი უფროსების ჩვენი ხალხი იმოდნათ პატიოსანი, იმოდნათ მადლიანი ხალხია, რომ უხვათ აფასებს ჩემისთანა პატარა მუშასაც კი. ისწავლეთ, არ დაგვიწყდესთ ეს ხალხი, მამულზე და მათი სამსახური. შეიძლება სხვაგან, სხვა ადგილზე დღი კაცებზე გახდეთ და დღი პატივისცემაც მოიპოვოთ, მაგრამ ის პატივისცემა თქვენი კი არა, თქვენი ადგილისა—იქ პატივისცემენ თქვენს ადგილს და არა თქვენ. რცოდეთ თქვენი პირადი ღირსებით მოაპოვებელი პატივი ყველა დიდებს აემატება“.

დასწრე

(შემდეგი იქნება)

პარიყი

(წერილი სიზღვარ-გარეთდან)

პარიყი! ეს არ გაუგონია ეს სახელი? ეინ არ იცის, რა არის ან სად არის პარიყი? შეიძლება ეინემ არ იცოდეს მასშობლის რომელიმე ქალაქის არსებობა, მაგრამ პარიყის სახელი კი უცეცხლოთ გაუგონია, მისი სახელი შორს გავარდნილა ქვეყნის კუთხეებში და აშუქებენ იქაურობას. ამით ის ყველას თავის თავს ახსენებს და თავისკენ იტაცებს. მართლაც ეინ არ ნატრობს პარიყის ნახვას, მისი არე-მარის დათვლიერებას, მის ცხოვე-

რებაში შეცურებას. პარიყს გავიწიოთ და პარიყი ნახული! რა განსხვავება! ერთი სიმზარია, მეორე ცხადი, ერთი ფანტაზია მეორე სინამდვილე. ძნელია, მკითხველო, პარიყის შესახებ შორიდან დაახლოებულნი წარმოადგინოს შედგენა. ეს ქალაქი ჩვენითვის ერთიანთ გამოკანანა, მაგრამ გამოკანაც არის და გამოკანაც. პარიყს რამდენიც უნდა უტრიალოთ, თავს და ბოლოს ვერ გაუტებთ, იმასაც კი ვერ მხედრებთ, თუ რა არის აქ გამოსაცნობი, ასე ჰგონია, ყოველივე დღესავით ნათელია. ნამდელათ კი პარიყის სინარული და სიმწუხარე, მოძრაობა და შეჩერება, სულისთქმა და გულის ძებრა ჩვენითვის დაფარულია, გაუგებარია. იქ, სადაც ჩვენ ვიტრუბთ, პარიყელი გაიცინებს, ხოლო სადაც პარიყელი გოგდებას მოართავს, ჩვენ ვაკვირებულნი კასის გემარ-

თათ. ასეთია ჩვენ შორის განსხვავება. ეს უნდა ნახოთ, იგრძნოთ, ცოტა გაპარიტელდეთ, რომ ოდნავ მაინც შეიგნოთ. პარიკი პირველ ერთ კვირას სწორეთ უდაბნოა, დიად, უდაბნო, არა იმიტომ რომ აქ უდაბური ერთგვიანობა და მყუდროება სუფევს, არამედ იმიტომ რომ პარიკი უდაბნოს მეორე უკიდურესობაა და რა გასაკვირია ორმა უკიდურესობამ ხანდახან ერთნაირი შთაბეჭდილება მოახდინოს ადამიანზე. შეუჩერებელი მისელა-მოსვლა, მოუსვენარი ფაცა-ფუცი, ამოუბრუნებელი, აზღვეებული ცხოვრება, ჭრიაშული, ორონტრიალი. ერთი სიტყვით პარიკის ქუჩაზე ყურთა-მგენა აღარ არის. რა ამბავია, რა გაჭირებთ? საღ მიეჭანება მთელი ქალაქი? გოაცებული ეკითხები თვის თვის და ის კი აღარ იცით ამ საერთო საქმიანობაში თქვენ რის მაქნისი ხართ, რა უნდა გააკეთოთ. საითკენ წახვდით, რა ნახოთ? გასურსთ ვისმე გამოვსაუბროთ, გამოკითხოთ რამე ცნობები: მაგრამ ამათ. ვის ცალია თქვენთვის, ვინ მოგხვდავს, დრო ფულია. თქვენთვის არაფერ არ არსებობს, მარტო ხართ, მეორე პლანეტზე ცხოვრებთ. მარტოობა, სულით მარტოობა! რა მძიმე ტვირთია! რა არის, რომ აქ სამი მილიონი ხალხი ტრიალებს, თუ კი თავის თავს განკალკებულათ გრძნობთ. ამ შემთხვევაში თქვენთვის ეს სამი მილიონი ერთსაც აღარ უდრის. ამას მიუმატებთ ისიც, რომ თქვენს ერთგვაროვან საღ ცხოვრებას მიხევეული ნერვები ამ ალიაქოთს ასე ადვილათ ევლარ უძღვებს, იქნაცებით და ეძებთ მოსასვენებელ ალაგს, სადმე შორს შორს, პარიკს იქით. საბრალო უცხოელი! პარიკს გაუტრის! რა იცის, თუ რა მიმზიდველი ძალა აქვს პარიკს? ჯერ მას არ უგარძნია ეს. აი, გაიარა ერთმა კვირამ, მეორემაც და მერე კი მშვიდობით,

ტალღებ შეუმჩნევლათ მოუტაცინხართ და ამ აქვფებულ შუაგულ მორგეში გაუტყარცინხართ; ანლა თუ გნებავთ, ძალიანაც მოინდომოთ პარიკიდან გაქცევა; ევლარას გააწყობთ, გვიანია. თქვენ უკვე პარიკის ტყვე შეიქმნით. ცხოვრებამ უკვე შემოგჭირდა თავისი ბასრი კლანჭები და თავისკენ მიგზნით: მოდი, ჩემო ძვირფასო! რას მოინატრის, რა არა მაქვს, მხოლოდ ნახე, იგემეო. ერთხელ გემოს გაღება საქმარისია, მერე პარიკს ადვილათ თავს ევლარ დააღწევთ; საკვირველი ის არის, რომ არც კი გასურთ თავის დაღწევა, სიცოცხლე საშინლათ გატკბა, იქიფეთ, იმხიარულეთ, იმეცადნეთ. ყოველივე ტელმისაწლოში და ადვილია. პარიკი ყველას ერთნაირათ ლებულობს, ყველას ერთნაირათ ეპყრობა, მაკრამ ამას განა ყველა ერთნაირათ გებულობს? ამით განა ყველა ერთნაირათ სარგებლობს? პარიკი ერთისათვის ღიღი წონებ საცავია, გონების საღარო, მეორისთვის ყავა-ხანაა, სამეჯლოში ადვილია. ზოგი აქ ფულს იგებს, მღარდრდება, ზოგიც ფლანგავს, ღარობდება, ერთი ბუკუს იძენს, იმარდება, მეორე ჰკარგავს, თახსირდება; ზოგს ხასიათი უმაგრდება, გმირდება, ზოგსაც უსუსტდება, ღაჩრდება. ერთი სიტყვით პარიკი ერთისათვის საწამლავია, მეორისთვის კი უკვდავების წყაროა. ეს ორი მხარე ნაირათ არეულ-ათევეფელია ერთმანეთში! საღ თავდება პირველი და საღ იწყება მეორე—ძნელი გასაგებია. შეაზვეთ ეს ორი სხვა-და-სხვა ნაწილი და გამოვა? პარიკი, დაანაწილეთ, დააცილეთ ერთი მეორეს—რა გამოვა? ყველაფერი, რაც გინდათ, მხოლოდ პარიკი კი არა...

საზღვარ-გარეთელი

(შემდეგი იქნება)

ჩინეთ-იაპონიის ზამი

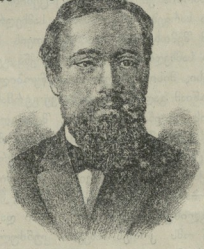
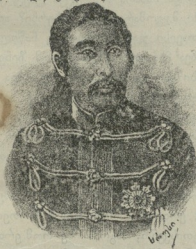

არმოუდგენელი ამბავი ხდება დღეს აზიის აღმოსავლეთის განაპირ ქვეყნებში. იქ იაპონიის კუნძულებზე მცხოვრები ხალხი, როგორც ვიცით, დაეტაკა უზარ-მაზარ ჩინეთს და ოთხი თვის განმავლობაში მისი ზღვისა და ხმელეთის ძალა დაამსხვრია. ძლიერი ჩინეთის ბოგდინანი, რომელსაც ოთხას მილიონზე მეტი ქვეშევრდომი ჰყავს, რომლის მორიდება ჰქონდა ევროპას და აზიას, რომლის სახელმწიფოა სერცით რუსეთს უდრიდა, დღეს ისე შეიწირვებულა, რომ ევროპის შემადგამე-

ლობას თხოულობს: მიშველეთ, იაპონიის ხელმწიფის ხელიდან დამხსენითო, ყველაზე უფრო გასაკვირელი და მოულოდნელი ის არის, რომ ამ ზრდილობის ევროპის სახელმწიფოები იაპონელებს მაიშუნებთ და ტაი-მასხარებათ თვლიდენ. მაგრამ თურმე ეს ყველასავე ათეულწუნებული იაპონიის ხალხი იმ ევროპელებზე უფრო შორს იხედებოდა, რომელნიც ასე აბუჩათ იგდებდენ მას. იმან შეიგნო, თუ რა საშიშ მდგომარეობაში ჩავარდნილიყო მთელი აზიის ხალხები, რომელნიც გონების სიბნელეს მოეცვა და ევროპის სახელმწიფოები ნელ-ნელა უპირებდენ მათ დამორჩი-

ლებას და იმათ სიმდიდრის გამოწოვას ობობასავით. თურმე მხოლოდ ერთი ხალხი ყოფილიყო აზაში, დიდ უკანეს კუნძულებზე მცხოვრები, რომელმაც ყველაზე ადრე შეიგნო ეს საშიში მდგომარეობა და მიხედა, რომ ახალ მტერს მისივე იარაღით უნდა ებძოლოვო. იაპონიამ 1868 წლიდან დაიწყო ევროპის განათლებასე დაწაფება. მან გაგზავნა თავის საუკეთესო მამულიშვილები ევროპას, რომ ზედმიწევნით შეესწავლათ ევროპის განათლებული ცხოვრება, შეეგნათ, რაში მდგომარეობდა ევროპის სახელმწიფოების უძლეველობა. მართლაც ამით შეისწავლეს ევროპული მეცნიერება, ევროპული ენები, გულის ხმა ჰყვეს მის ტენიკას, სამხედრო ძალას, მეზღვეობას და მიჰყვეს ხელი თავის ქვეყნის წარმატების გზაზე დაყენებას. თვით იაპონიაში, საცა ორ-ორი მეფე ბძანებლობდა, გაიყო ერთი ორ პარტიათ.

ქვეყნის გაბედნიერების საქმეს. იმან დიდად შეიყვარა თავისი კუთვნი და შორს გამჭვრეტი ახალგაზრდა მეფე (მიკაძო) და ყოველს მის კეთილ განზრახვას აღტაცებით ეგებებოდა. გაიმართა სატახტო ქალაქში ტოკიოში უნივერსიტეტი, უმაღლესი სამხედრო და ტენიკური სასწავლებლები, დაიმართა ქარხნები ევროპულ წესზე, გადმოიყვანეს ევროპიდან საუკეთესო მოხელენი, ტენიკები, სამხედრო წეს-წყობილების მცოდნე კაცები, ინჟინრები, პროფესორები, სამხედრო იარაღის მკეთებელნი, გაიჩინეს ჯავშნიანი გემები, გაავსეს რკინის გზები, ტელეგრაფები, ტელეფონები და სხვა და სხვა. შეიძრა, გაცუცხლდა ორმოცი მილიონი კუნძულოვანი მცხოვრები ხალხი და შეეშადა მეთაურობას აღმოსავლეთის ხალხებს შორის. თუმცა ევროპის სახელმწიფოები ამას ყოველსავე გარეგნათ ზედადონდნ, მაგრამ თავის დღეში იმას

იაპონიის მსჯდართ-მოჯარი იამატატი.

სახელჯანი იტო, მეზღვეოთ მსჯდართ იაპონიისა.

ერთი ითხოვდა ახალ ევროპულ წეს-წყობილების და განათლების შემოღებას, მეორე კი უარს ჰყოფდა ამ ახალ მიმართულებას და მჯართ იდგა ძველ ჩვეულებასზე. ახალი პარტიის მეთაურათ დადგა საეკო უფლების მექონე მეფე, ახალგაზრდა მუტსუ-გიტო, ხოლო მეორე პარტიის თანხრობდა სასულიერო უფლების აღმასრულებელი მეფე, რომელიც მუტსუ-გიტოზე უპირატესათ ითვლებოდა იაპონიაში. მონდა ამ ორ მეფეს შორის სისხლის ღვრა, ბოლოს გაიმარჯვა წარმატების მსურველმა მუტსუ-გიტომ. იმან მოსპო სასულიერო მეფის უფლება, გაუქმა ძველი გჯარები, შემოიღო ახალი წესდება, ევროპული კანონმდებლობა, გამართა ერის წარმომადგენლებისაგან პარლამენტი და დაუწყო ქვეყანას მართვა ამორჩეული დეპუტატების შემწეობით. რაკი იაპონიის ერთი თვითონ მიიღო მონაწილეობა მართვაში, ძალიან გამოეზიზღდა და თავ-განწირულათ შეუდგა თავის

ეერ წარმომადგენდნ, რომ რაც ევროპაში საუკუნოებით გაცემებულიყო, იმას იაპონიის ხალხი ათი წლობით მოასწრებდა. მართლაც რომ წარმოუდგენელია იაპონიის გონება-განეთიარების და აღორძინების ამბავი. ჩვენი აზრით ასეთი გასაოცარი საქმე სამს გარემოებას უნდა დაბრალოდეს: ერთი—რომ, იაპონია თავის-თავათ, გარეშე სახელმწიფოს დამოუკიდებლათ, შეუდგა თავის გამოღვიძების საქმეს. პას ძიძათ, პატრონათ, არავინ ყოლია, რომელსაც შეძლებოდა იგი გონებითათ და ზნეობითათ დაეძინებია. მას არ ულობდა რომელიმე განათლებული ერი, ან სახელმწიფო, რომ მისთვის ერჩია: შენ იყავი არხიანთ, შენზე მე ვიჯარუნებ მარტო, მე მოგცემ განათლებას, მე გაგმეო ლუკმა პურს, ოღონდ შენი ქვეყნის სიმდიდრისა და მიწა-წყლის პატრონი გამხადეო. მეორე—რომ, იაპონია ძალიან ძველი ხალხია და ძველთგანვე მომდინარეობდა მისი თავისებური განათლება. რაკ ევროპელები ჯერ კი-

დევ ელური ხალხები იყვნენ, იაპონიის ხალხს უკვე წერათი და საერო შკოლებში ბრძენის კონსუტის მადლი მოძღვრება განმითით და ზნეობითათ. მესამე რომ, იაპონია შეუდგა თავის განათლებას ევროპულს წეს რიგზე იმ დროს, როცა ევროპის სახელმწიფოები დაღს დაეიდარაბაში იყვნენ, დღი ბრძოლა და ომი ქონდათ ურთიერთ შორის. ამ ხანების განმავლობაში პრუსია და ავსტრია დიპტკენ, მერე გერმანიას და საფრანგეთს შეემთხვა განმადგურებელი ომი, ბოლოს რუსეთსა და ისპალებს მოუხდათ სასტიკი ბრძოლა ბოლფარიის გულისთვის. ინგლისი ამ ომებმა შეიჩერა და არ მიატკეენა ჯეროვანი ყურადღება აღმოსავლეთისათვის. ევროპის სახელმწიფოები ერთმანეთს თავიპირს ამტრებდენ; იაპონია კი იმათ გაფუცეებით უთვალთვლებდა და სარგებლობდა მათი საშხედრო მავალოთებით. ამ შემთხვევაში იაპონიისთვის ნამდვილ გამწრთენელ საშხედრო შკოლათ შეიქმნა გერმანიის ბრძოლის წესი, მისი საშხედრო დაწყობილება. მართლაც იაპონიამ გადმოიღო მაშინვე გერმანიის გენერალ-შტაბის ცოდნა ომიანობისა. შემოიღო მისი საშხედრო სისტემა, შეისწავლა მოლტკეს მხედროთმთავრული მქნება; იმან მთელი თავისი ერი მხედრობათ ვაღქმნა, ჩამოასხა თავის ქაჩხინტეს ქრუსის სისტემის ზარბაზნები, ვილოტის ჩქარი მასროლი თოფები, ინგლისური ჯავშნიანი გემები და შეემზადა ჩინეთთან ომს კორეს ნახევარ კუნძულის დასაპყრობათ, რომელიც უნდა გამხდარიყო მომავალში ქვა-ყოთხით მისი ძლიერების ევროპელების წინააღმდეგ. თვით ბრძოლა ჩინეთთან უნდა გამხდარიყო იაპონიისთვის საშხედრო ვარჯიშობათ, რომ საქმით ავსრულებინა მოლტკეს მიერ მოგონილი საშხედრო ტაქტიკა და სტრატეგია.

ჩამდენათ დღი ნიჭი გამოიჩინა იაპონიის ხელმწიფემ მულტს-გიტომ და მისმა მხედროთმთავრებმა, იმაგატამ და იტომ, რომელთა სურათები აქ არის დახატული, ამას გვიჩვენებს შემდეგი ამბავი: კორეის ნახევარი კუნძული, რომლის გულსთვისაც ჩინეთს და იაპონიას მოუხდათ ომი, სიერკით არ ჩამოუეარდნა იტალიას. ამ ქვეყნის ტოპოგრაფიული მოყვანილობაც ბევრით ემზავეს იტალიისას, თუმცა ვარგვანი სახე კორეისა და იტალიას სხვადასხვა ნაირი აქეთ. იტალია ჰვავს მაღალ-ყელიან ჩექმას, მაშინ — როდესაც კორეის კუნძული წარმოადგენს უზარმაზარ კიბოს დიდ ფეხს. მხოლოდ, როგორც იტალიას ჩრდილოეთით მაღალი ალპის ქედები აცალკეებს ევროპასთან, ისე კორეის აცალკეებს თოვლიანი ქედები ჩრდილოეთით ჩინეთისაგან და მანჯურიისგან, ასე რომ ჩინეთს მხოლოდ

ზღვით შეუძლია შეიყვანოს და არა ხმელეთით კორეისი ჯარები. მამსადამე პირველი საქმე იაპონიის ის უნდა ყოფილყო, რომ რამე ნაირათ ჩინეთის ხომალდები და ცეცხლის გემები დაეღუპა, რომ ჩინეთის ჯარს, კორეისაში დაბრუნებულს, ახალ-ახალი ჯარები აღარ მიმავებოდა. მართლაც იაპონიის აღმზარა იტომ ომის ფორმალურათ გამოუხადებამდის მთელი იაპონიის ჯავშნიანი ფლოტით თავს დაეცა ჩინეთის ფლოტს. ორს, სამს ბრძოლაში მან თითქმის სულ დაღუპა ჩინეთის საუცუეთესო ჯავშნიანი გემები და საქართველოშიც იტომ ოცდაათი-ათასი ჯარის კაცი თავის საშხედრო მოწყობილებით. ამას შემდეგ ჩინეთის ჯარი გამავრდა პენიანგში. აქ კი ხმელეთზე, გრაუმა იმაგატამ მიიღო მხედროთმთავრობა და იხმარა მოლტკეს ტაქტიკა და სტრატეგია. რასში მდგომარეობდა ეს ხეჩრბი აი, რასში. მან დაპყრო თავისი ჯარი ჩამდენიმე ნაწილათ და სულ სხვადასხვა მხრით ვავაზნა, რომ ჩინელებისათვის შეეცუბინებია, ვითომც სხვადასხვა მხარე კორეის კუნძულისა მინდა დაეპყროვო, ჩინელებმა ვიქტორეს: შევიცადეთ ცოტა ხანს ამ სიმაგრეში და როცა იაპონიის ჯარი ვაფარტება კორეის ქვეყანაში, იაპონიის ცალ-ცალკე რაზმებს დავეცეთ და საითოვით ამოვგლოტოვო; გრაუმი იმაგატა კი სულ სხვას ვიქტრობდა. იმან მიცა თავის რაზმებს შემდეგი ბძენება: ერთმა საშხედროსკენ მიმართეთ, მეორემ ჩრდილოეთისკენო, მავრამ ისე რომ ერთი დღის სავალზე მეტს ნუ გამშორდებითო; მხოლოდ ეცადეთ, როცა პენიანგის სიმაგრეში შეგვფუფუს ჯარს დავეტაკოვო, თქვენ უკან იდნ თავი მოუარეთ და მეორე დღეს ერთათ შეერთებული ძალით მახვდეე იერიში მიიტანეთო. ამ განკარგულების დასარღვევათ ჩინელები ვაინაბენ თავის სიმაგრეში და უცდიდენ იმაგატას მოსვლას, იმაგატა თავისი რაზმით მადე შეება ჩინელებს და დღენახევარი ებრძოლა. ჩინეთის მხედროთმთავარი მეორე დღეს საღამოს მთელი თავისი ჯარი გამოვიდა სიმაგრეებიდან და უნდა იმაგატას მცირე რაზმი ვავრისა, მავრამ ამ დროს მოუსწრო საშხედროს და ჩრდილოეთის მხრით წარსულმა იაპონიის რაზმებმა და მოსკეს ცეცხლი ორივე მხრიდან. ჩინეთის ჯარი ჩამწყყედეს შუაში და იარაღი დაყრევეს. იაპონელებმა ოცი ათას კაცში თუთხმეტი ათასი ტყვეთ წამოიყვანეს. შედეგი ამ ბრძოლისა იყო მთელი კორეის ნახევარი კუნძულის დაპყრობა. ამის მერე იაპონიის ჯარმა დაპყრო არტურის ნავ-სადგური და თვით ჩინეთის ქვეყანაში ვადიტანა ბრძოლა. ჩინელები შეშინდენ, გონება დაქარგეს. ამ დროს მისი შორეული მახრებიც აირია; თვით ჩინელების ჯარებიც ევრ გამოჩნდა კორეი გა-

მოწყობილი თოვლ-ზარბაზნით და სურსათით. ამას გარდა იაპონიის კეთილშობილმა და გულმომობიერმა მოაყრობამ ჩინეთის ხალხი დაამშვიდა და შემოსუელი მტერი მეგობრათ მიიჩნია. ამან კიდევ უფრო დასცა ამბოლოს დროს ბოკუდინანის უფლებმა და მისი ჯარის მხნეობა. ახლა იაპონიის ჯარი თან-და-თან წინ მ-დის ჩინეთში, ამარცხებს მის სულთ და-ცემულს ჯარებს და შორს აღარ ერის ის დრო, როცა დევნა მოგვიტანს იაპონიის ჯარების მიერ ჩინეთის სატახტო ქალაქის პეკინის აღებას და ჩინეთს ბოკუდინანის ტახტიდან გადავდებამს. ამ სახით იაპონია შექნა მოულოდნელათ აღმოსავლეთში საშუა-ეკროპის სახელმწიფოებისათვის. ამას შემდეგ მსოფლიო ისტორიის მსოფლ-ობა შესაძლებელია სულ სხვა მხრით მიიმართოს. ამას ყველაზე უფრო კარგათ ატყობს ინგლისი და უფრო ამით აიხსნება ახლანდელი დაპოვებები ინგლისისა რუსეთთან. ინგლისს დიდი შიში ჩაუარდა აღმოსავლეთში ჩინეთის გამოღვიძების გამო, მით უფრო, რომ იაპონიას შეეძა ჩინეთში განათლებას შუქი და ეროვნული გრძობა, თუ კი იაპონიამ ოცდა ექვსის წლის განმავლობაში ჩინებულო ეკროპის წესზე გამართული ნახევარი მილიონი მხედარი გამოაწყო, ჩინეთს

რა დაუშლის, რომ იაპონიასთან შერიგდეს, მას დაუკავშირდეს და შეიტანოს იგივე სამხედრო და საერო გამგეობის წესი, როგორც იაპონიაშია. მაშინ ხომ ჩინეთს შეუძლია თუნდა ხუთი მილიონი ჯარი, ევროპულს სისტემაზე გამოწყობილი, დაყენოს ფეხზე და მერე რაღა ეშელება ან რუსეთს, ან ინგლისს მისი ინდაფეთითურთ? აი, შორს გამსჭვრეტე ინგლისი აქ ჰპოებს რუსეთსა და მას შორის საერთო კავშირს მიზეზს. რადგან რუსეთს დასავლეთისკენ და სამხრეთისკენ აღარა ურჩებარა მავდენი სამოქმედო, ამასთანავე აქ ევროპის სახელმწიფოებიც წინ ელობებიან, მაშ ინგლისის აზრით ბევრათ ჰჯობია, რომ რუსეთი მიიტყვეს ჩინეთთან, და ჩინეთის ნაყოფიერსა და მიღდარს მხარეში გააერკელოს თავისი გავლენა. მიუცილებლათ რუსეთის მხედრობა აქეთ უფრო აღვილით მოიძკის დიდებას და ფართო მიწა-წყალს რუსეთის მომარაგებულ ხალხის დასასახლებლათ. ამის გამო, თუ მართლა ინგლისსა და რუსეთშუა გაისკენა კავშირი, ცხადია, მაშინ ჩვენც შეგვეძლება დაბეჯითებით ეთქვათ, რომ მსოფლიო ისტორიის ბორბალმა სამხრეთიდან აღმოსავლეთისკენ იბრუნა პირით.

ბ. წერეთელი

საყურადღებო ამბები

მამს იანვარს აკურთხეს ტუილისში ახალი სამართლოს სასახლე. დიდძალი ხალხი და უმაღლესი მთავრობის წარმომადგენელი დაესწრენ იქ. სხვათა შორის ქალაქის თავმა პ. ა. იზმალოვმა წარმოთქვა შესანიშნავი სიტყვები, რომელნიც ჩვენგნით დიდი თანაგრძობის ღირსნი არიან: „ამ 27 წლის წინათ ახალი სამართლო შემოიღეს ჩვენში, მაგრამ სასებეთი კი არა, შემოკლებითი. რასაკვირველია, ამის მიზეზი მაშინდელი გარემოება იყო. დღეს ის დამპყრობლებელი მიზეზები ხომ აღარ არსებობენ და ჩვენც იმედ გვაქვს, რომ ეს ახალი სამართალი უნაკლებოთ მიეცემა ჩვენს ქვეყანას. სამართლის კარი მართო მოჩიერებს და მშასუებს ან და მართო თავჩაკლებულს დამაშავებს კიარ უნდა ჰქონდეთ გაღებული, არამედ თვით კავკასიის ერის წარმომადგენლებსაც უნდა ებედღედეთ იქ, როგორც თანამშრომლებს და თანამოაზრეებს მთავრობის მოსამართლეებთან ერთათ სინდისიერათ გასამართლებაში“.

გამოვიდა და დაურიგდა ხელის მომწირლებს „ჯგუფილი“ № I, 1895 წლისა, შემდეგი შინაარსით: პატარა შალვა — ლექსი შოა მღვიმელის; სახალწლო სურათები — ელიაშვილი; ჩემი თხა — აჭკის; საშობაო საჩუქარი — ფრანგულიდან — ან. თ-წ-ს; ახალი წელიწადი — ლექსი თ. კანდელაკის; ერთი ქორი მარგებელია, ამბავი ეკ. გაბაშვილის; ზამთარი — ლექსი დ. ნინოწმინდელის; ზუზულის სისმრები — გუგუშვილის; იესო ქრისტე და გლაზაკა (ზასოდმსკისა) თარგ. — ალ. პანოკის; ინდაფელების საჩუქარი შობას — ფრანგულ. — ან. თ-წ-ს; ბუკუი, ლექსი — დუტუ მკერდელის; ქორავი ნათარგ. — ენუქიძის; პირველი ცნობები ბუნებზე (პოლ-ბერიდან) — ილიაშვილი. შობა ქრისტესი გ. წერეთლის; ანდაზები, გამოცანება, ხალხური ლექსები, ანვარამა, აკროსტიხი, შარადა და რებუსი.

განვიდნ. რომ ოცეიან „საწყალი დედაბრისასა თავენი ყანასა მკიანო...“, სწორეთ ჩვენი

სადგურის სამკითხველოზე ითქმის. შარშან ქრიშობისთვის განვიძრახეთ სადგურზე სამკითხველოს დაარსება. ყველა თანაგრძობაზე გამოაცხადა და კიდევაც შეგაროვეს ფული. უნდა შემოსულიყო 300 მანეთზე მეტი. აფერიაში იყო მოსწონებული 300 მანეთი. მეორე კარესამონდენტ უარს ჰყოფდა ამაზე და 200 მანეთს ასახლებდა. მესამე 178 მანეთს. ეს უკანასკნელი ჯამი დავთრიდან არის ამოწერილი, მაგრამ ვინ შემოიტანა ეს ფული, ან ვისზეა დარჩენილი შემოსატანი, დღესაც გაუგებელია. გარდა ამ დასარსებელი ფულისა ყოველ თვე გროვდებოდა თეიურათ გავწერილი ფული. ავტო წელიწადიც გადას და დღესაც არ ვიცით, თეიურათ რამდენი გროვდებოდა, ან ვის შემოქმედდა საწვერო თეიური ფული? გვესმის მხოლოდ ამბავი, 72 მანეთი არისა. ამ სამი თვის წინათ ერთმა მოხელემ ჯამაგირიდან დაუქირა ყველას თეიური შემოსატანი ფული; მაგრამ დღესაც არ გადაუცია სამკითხველოსთვის და გაიძახის: როცა შექმნება, მაშინ შემოვიტანო. ახლა ვკითხობ ამ ბატონს, რა ნება ქონდა ფულის მოგროვებისა, ან თუ იკისრა მოგროვება, უნდა შემოსულიყო 30—40 მანეთი და არა ერთი თუმანი, როგორც თეიურათ ბრძანებს, რატომ ანგარიშს არ წარმოადგენს, ვის გამოართვა და ვის არა. თუ სამკითხველო ასე უპატრონოთ დარჩა, როგორც დღეს არის, დაკეტვა არ აშორდება. მომავალი წლისთვის რამოდენიმე გულ-შემბატკურებმა გამოიღვეთ ფული და გამოიწერეთ ვაჭრები, მაგრამ ორიოდ თანამგრძობლის მეორებით ძნელია სამკითხველოს შენახვა. მართალია ბიბლიოთეკარი გვეას, მაგრამ რათ გვინდა? ტულისის ვაჭრებს ათ სათზე ადრე მაინც ვერ ნახვდ სამკითხველოშია. ზოგიერთ ევაბატონებს პირდაპირ ფოშტიდან მიავქეთ შინ წასაკითხათ და ათ სათზე უბრუნებენ სამკითხველოს. ამიტომ კარგს იზამდა ბნი სადგურის უფროსი, ი. გ. გლადკოვი, ამოარჩევინებდეს დამარსებლებს ხუთს კაცს ლირსეულს და დავალებდეს იმათ ყოველსაც საქმის წარმოებას. შესაძლებელია, მაშინ ხალხმა ისე გული მოიბრუნოს სამკითხველოზე.

პანაში თუხსქე

* *

მღვდლების საშუალებით არიან დაარსებულნი და მათივე ხარჯით ინახებიან. ძალიან სასიამოვნოა ეს მოვლენა. სასიამოვნოა აგრეთვე ისიც, რომ ჩვენი ხალხი ისე გულგრილათ აღარ უყურებს შკოლას, როგორც ამ ათი-თორმეტი წლის წინათ; შკოლის მნიშვნელობა ყველამ შეიგნო, ყველა გაზნას შეიგნო შკოლაში სასწავლებლათ.

დაიხ, სასიამოვნოა შკოლების გამრავლება ჩვენში, მაგრამ სამწუხარო ის არის, რომ ეს შკოლები თავის დანიშნულებას, თავის მიზანს ვერ ასრულებენ, როგორც სასურველია. ეთქვათ, შკოლაში ბავშვი დაიარება შკოლაში, ყველაფერი კარგათ შეისწავლა; წერა-კითხვა, საღეთო რჯული, თვლა და სხე. მერე რა მნიშვნელობა აქვს ამ ცოდნას? ბავშვი გამოდის შკოლიდან ცხოვრებაში. მას ყველაფერი ავიწყდება და ბოლოს რჩება ისეთი უფიცო, როგორც იყო მამა-პაპა მისი, არა მცოდნე წერა-კითხვისა.

ვინ არ იცის, რომ შკუა-გონების განვითარებისათვის, საჭიროა ვარჯიშობა წერა-კითხვაში! ვინ არ იცის, რა აუცილებელი საჭიროებაა შკოლებთან წიგნთ-საცავების დაარსება, საიდანაც კურსდამთავრებულს უნდა ეძლეოდეს საკითხავი წიგნაკები და ამით ეძლეოდეს სულიერი საზრდო.

რუსეთში, თითქმის ყველა შკოლებთან არის დაარსებული ამ გვარი წიგნთ-საცავები, რის შემწეობით სწავლა-განათლება ვრცელდება მდებარე ხალხში. ნუ თუ შეუძლებელია ჩვენში ამ გვარი ბიბლიოთეკების დაარსება?

შკოლის შენობისთვის ჩვენი სოფლებები ხარჯენ რამოდენსამე ას მანეთ ფულს და ამდენ ფულთან, რა სათქმელია, ორი, სამი თუმანი ყოველს წლობით გადადვან იმისათვის, რომ ამ სკოლებთან ბიბლიოთეკაც იყოს... დიდა, მონდამა საჭირო, თეარა ბიბლიოთეკების დაარსება ადელიი საქმეა. თუ ბევრს არა 40-ზე წიგნაკს მაინც ვიზოგოთ ჯერ-ჯერობით ბიბლიოთეკისათვის. თუ ასე არ მოხდა, რა მნიშვნელობა უნდა ქონდეს ჩვენს შკოლებს, თუ ხეალ ბავში იფიწყებს მას, რასაც დღეს ისწავლის სკოლაში.

ონა ცოშია.

* *

წიგნთ-საცავების საჭიროება სოფ. კვანაში (სენაკის მაზრა). აქ შკოლების რიცხვი ყოველ წლობით მატულობს. დღემდის ჩვენს სოფელში ითვლებოდა ოთხი საეკლესიო შკოლა და ერთი ნორმალური ორ-კლასიანი სასწავლებელი. ამ მოკლე დროში, როგორც ისმის, გაიხსნება ორც (საეკლესიო შკოლა). საეკლესიო შკოლები ადგილობრივ

ლანხუთი. უმარშიფესათ ვასიკუა უკუსთაფესი მადლაზა გამოუგესდლოთ თქვენა შატკემქული გაქუთი ჟგადოთ იმ შირთ, რომლებზეც შექუთაას აღმოუხინეს ლანხსუთის უფესო სამკითხველას ფულათ, თუ წიგნებათ: დამიტრინა ბაქრაქემ 1 შ., დამიტრინა კადანდარინ

შვიდმა 1 მ., სამხონ უჩაიშვილმა 1 მ., სამხონ განკინდაძემ 50 კ., სამხონ 1 მ., გიორგი ჩუბინიძემ 1 მ., ფილანკ დარჩიამ 3 მ., ვიკორ დარჩიამ ოცი ცალი ქართული წიგნები და 3 მ., ონისიძე ტუშუაშვილმა 50 კ., სამხონ გაშაქაძემ რუსული წიგნები ორი მანკითასა, № 30 კ., იანკი რატაშვილმა 1 მ., პაროლაძე კილაძემ სამი ნომერი „ვეფხისტყაოსანი“, ექ. თაყაიშვილმა 2 მ., უნობასიძემ 50 კ., არისტ. ქუთათელაძემ 1 მ., შატროსიძემ 30 კ., ი. მ. 1 მ., ექვთიმე სელაძემ 3 მ. და კარაშვილმა წიგნები 1 მ. და 30 კ., ან. წერეთელისამ ორი წლის „ვეფხისტყაოსანი“ 6 მ., 40 კ., კალენდარი გუნმა ორი გრძელი კალენდარები და პიესები, სულ 3 მ., ალექს. როინაშვილმა 6 ცალი „მშენი სიტყვა“ და 3 მ., № 1 მ., სოფია მედიკოსისამ 1 მ., სამხონ წერეთელმა 20 კ., გიორგი სხირტლაძემ 1 მ., ლეო აბაშიძე 1 მ., ილია სარაგობა 1 მ., გიორგი დასარგობა 1 მ., გიორგი ყაჭარაძე 50 კ., იანკი შაქაველიძემ 50 კ., ანსა გაბაშვილისამ 40 კ., ილია ხონელიძე 1 მ., № 59 კ., რაფიელ ერისთავმა 20 კ., მელაქია გუგუშვიძე წიგნი „მოსკოვურადა“, ეტ. იოსელიანმა 3 მ., სამხონ შერვალიშვილმა 1 მ., ილია პარაშვილმა 1 მ., იოსებ შედეგიშვილმა 1 მ., № 50 კ., გიორგი დაიროვა 50 კ., ილია ლომინაძემ 1 მ., მისელი უჩაიშვილმა 1 მ., ექ. ტ. ჭიჭიძემ 2 მ., ანტონ გოგიაშვილმა წიგნები ერთი მანკითასა, ქაისოსრო გოგიაშვილმა 40 კ., ეპატონი დოლიძისამ 40 კ., ანტონ მუსაშვილმა 5 ცალი წიგნები, ექვთიმე ი. კლიაშვილმა და გარ. ჭიჭინაძემ 2 მ. და სამი ცალი წიგნები, № 1 მ., ნატალია კარაილაშვილისამ 5 ცალი წიგნები, კარსკენ რატანმა 2 მ., ვასილ გერსელაძემ „გოგია უიშვილი“ ე. ნინოშვილისა.

ლანჩხუთის უფსო სამკითხველოს დაბარებულთაგანი შალიკო ივ. ცინცაძე.

* *

სამეგრელო. თუშუალო ზოგიერთმა ვეპატონებმა *) ამ რამდენიმე წლის წინათ მეგრელებს ცუდი სახელი დაგიდეს ჩვენ მოძმე ქართველებში, ვითომც და მეგრელნი უცოდინარნი არიან ქართულის ენისა და სხვა... მაგრამ ეს მტკარნი სიტყუა. ჩვენ არ გვეუფლებს ისეთი მეგრელი, რომელსაც თავისი დედა ენა, ე. ი. ქართული არ ესმოდეს. ხოლო ის ვეპატონები, რომლებმაც საქვეყნით აღიარეს მეგრელებს ქართული ენის უცოდინარობა და ვითომც

*) ჩვენ აქ სახელი გვევს ლანჩხუთის აშორდა მეგრელი და მისი აზრანები — ზოგიერთი მეგრელები.

მეგრული აზრანები შეუდგინეს, იმათ დღეს უფრო ფიქრი და წყევლა-კრულეით ინსენებენ მეგრელები. რაიც შეეხება მეგრელების ხასიათსა, უნდა მოგახსენოთ, რომ საზოგადოთ მეგრელები ისეთი თვისებანი არიან, რომ თუ კი კაცმა ვულწრფელობით გადაუშალა თავისი გულის საიდუმლო, თუ კი კაცით იგულა ისინი, ასეთი ადამიანი ფილანკი გჯავით მიიჭედეს მათ. სრულს თავისი ძალ-ღონეს, ნდობას, სიყვარულს და თანაგრძობას იმას შეწირავს. მაგრამ ასეთმა მეგობარმა თუ ქვეშექვეშ დაუწყო ყურება, ეინცობაა, ფერი იცვალა და თავის ქნარი სულ სხვა პანგზე აყვარა, მაშინ მეგრელი არც იმის ჭირს მიხედვს და არც იმის ლხინს... ეს რომ ასეა და მეგრელებიც ყოველ ქართველ კაცს თავის ღვიძლ მშათ თელის და იმათ სინარულ-მწუხარებაშიაც მონაწილეობას იღებს, ამის დასამტკიცებელ საბუთათ მოგიყვანთ ჩვენ საყვარელ პირებს ბნს აკაკის და მის წრეებდელს ავთომყოფობს. რაკი სამეგრელოში ბანი აკაკის მიმე ავთომყოფობის ხმა გავარდა, დიდი, თუ პატარა, ყველა ღმერთს ევეღრებოდა, რათა იმისი სიოცხლები და მისი „ბულბულისებური ენა სამშობლოსადმი მრავალ-ვაშიერ ყოვილიყო“. მიუხედავათ ამისა, მართლაც ყველას ეტყობოდათ შებლში მწუხარება. ხშირით გაიკონებდით: „ჩვენი სულის და გულის დამატკობელი და სველის განმაქრებელი პირები აკაკი ავთომყოფილა, ღმერთო შენ შეეწიე და მიეცი ღმერთი სიოცხლეო“... საბედნიეროთ არ გაუფლია დღეს ხანს და ვახუშტებმა აუწყა ყველას, რომ ბანი აკაკი ახლა უყეთ არისო და იმედიცა მალე მორჩისო. ამ ამბით ყველამ გაიხარა ჩვენკენ, გაიხარეს და დღესაც ხარობს ყველა...

ტრ. ჯანდარიშვილი

* *

იქი დან ევ. ეს ერთი თვეა, რაც დღევამოშეგებით აღმოსაგუეთის დიდი და ღონიერი ქარი ჰქრის, რომელიც საქაო ზარალს აძლევს ყველას. უფრო აზარალა ჩალით დაჭურული სახლები. ზოგან საძილებიც წაქცია და ზოგან კი ღიღს ხეებს აქცევდა ძირიანათ...

აქეთ შემოდგომაზე საქონლის ჭირმაც იჩინა თავი, რომელმაც დიდი ზარალი მოუტანა ზოგიერთებს. ეს სენი დღითი-ღღე კლებულობს. მეგრელები ძალიან დაღონებულები არიან, რადგანაც სიმინდის ფასმა იკლო აქეთ. აქაურების ცხოვრების სახსარს სიმინდი შეადგენს და ესეც დაცემულია. ამბობდენ, ვითომც დღევამდღე მოგმაცება სიმინდის ფასიო, მაგრამ გჯერ, საუბედლორად, არ გამართლებულა ეს ხმა. ენახათ, აწ მარც რა იქნება...

ტ. ბ.

ტ. ბ.

ს ი კ ე დ ი ლ ი .

დასასრული *)

მითაცა სულთა-მხუთავა და გაფურინდით!.. მთიარეს ავილით, ვარსკვლავებს გვერდი აუარეთ და მიეწყდით ერის მწათობს: „აქ არის ქართველების სავანო!“ მითხრა ჩემმა წინამძღვარმა და შემეყვანა წალოკრში. ქვეყნიურ ოცნებას არ შეუძლია წარმოიდგინოს მისი სიკეთე!.. თვალ-გაღწეწედნელ ტალღეებში ტახტზე იჯდნენ ორ პირათ მეფე-დედაფელები. ყველაზე პირველი ადგილი ეჭირა კაცებში დავით აღმაშენებელს, ქალღმერთს თამარ მეფეს. მათ მახლობლათ იყვნენ: ვახტანგ გორგასლანი, ოთი ბაგრატი, გიორგი ბრწყინვალე და სხვანი... როგორც იყვენ ჩამწყრივებული ღირსების და გვართ; ზოგიერთები ისე შორს იყვენ, რომ ბუხის ოღნათაც აღარ მოჩანდნენ... ირაკლი ეერსა შევნიშნე და რომ ვიკითხე, ასე მითხრეს: სახარდლების გუნდში ვაღასელა ინებოა!.. — გიორგი-მეთქი? — გიორგის მუცელი ტყევა და გორავს სულ ბოლო-შოა“.

როცა მიმიყვანეს, თაყვანი ვეცი მეფეთა-მეფეს. დიდებულმა ჯერ ვინაობა გამოამითხა და მერე მიბძანა: „რასა იქს და როგორ არის ჩემი ჭირნახული ქვეყანო?“ — შემიძლია, ბერიო ჩამ მოგახსენოთ მის დიდებულ და საიქება რეისულზე; აგრეთვე ბერიო რამ გვიმართობოთ და გიწინასწარმეტყულოთ მის საიმედო, უტყველ მომავალზე, მაგრამ აწყობე ნურას მკითხვე, ჩემო ხელმწიფე!“ შევედებე მე.

— როგორ ვეტყობა, რომ იმ ქვეყნიდან ხარ! უხდელი! წარსული ამბავი ჩვენ უკეთ არ ვიცით? მამაველოა შენ ჩვენზე უკეთ როგორ დაინახავდი იმ ქვეყნიურ—ხორციელი თვალით? შენ მხოლოდ იმას გეკითხებოთ, ღღეს რასა იქს ჩვენი ქვეყანა?

— ვაი თქმას და ვაი უთქმელობას!.. მოყვარეს რომ უნდა, ისე აღარ ვახლავთ, მაგრამ არც ისეა, როგორც მტერს უნდა.

— მაინც?
— რად მაინც, დიდებულო? სული კბილით უჭირავს!

— როგორ?! ჩემი ცხე-ქალაქები, ტაძრები...
— ჩაილულის წყალმა წაილა, ხელმწიფე!

— ტყუი! მე სამიჯველი ისე არ ჩამივლია, რომ ის სასუკურთ მოსპობილიყო! შეიძლება ზედა პირი დაშვებულყოფს, მაგრამ ისიც დროებით. ნანგრევები ხომ ისევ დიდებულათ ჩანან?

— მოგესხენებათ, ნათქვამია, დანგრეულ ეკლესიას ეშმაკები დეპატრონერო.

— ვანა ახალს აღარავენ აშენებს?

— აშენებენ, მაგრამ სულ სხვა გეგმით, ერთი წიხლი რომ ჰკრათ, მეტი არ უნდა ახალ შენობას; მაგრამ, დიდებულა ხელმწიფე! მე ძველისა და ახალა შენობის ამბავი უტყუერათ ვაქს აწერილა ჩვენ პოეტს ვახტანგ ორბელიანს, ისიც აქ ვახლავთ, უბძანეთ და ის მოგახსენებთ.

ვაგზავნეს კაცი მკონების ვუნდში, მაგრამ ვახტანგი იქ აღარ იყო. ის დადგომლა თავზე ავითმყოფ ბიძას, გიორგის და ესაყდურებოდა: „შე დალოცვილა! რათ მიირთოთ მისთანა, რომ ვეღარ მოვინებებია! ან თქვენ რათ იტყინეთ უტყვიარი მუცელი, ან ჩვენ რათ შეგვეწყუებოთ?“

ეს რომ მოისმინა დავით აღმაშენებელმა, უიქრში ჩავარდა და ცოტა ხნის სიწუმეს შემდეგ მიუბრუნდა თამარს:

— დედოფლო! — მეფე! შენ. მხოლოდ შენ შეგ შევინის, გამოჰკითხო და წერილებით ქვეყნის ამბავი ამ ახალ მოსულს.

თამარმა ღიმილით შეხედა, თითქოს შუქი მი-აუინაო და მიუგო:

— დიდებულო მეფეთ-მეფე! მხოლოდ ერთათ ერთი მზის ელვარება თანტანს ბნელს და აყენებს ღღეს. მთავრე მხოლოდ ბნელში კაშკაშებს და წყნრათ ისერის სხეებს, იმ სხეებს, რომელიც მზისაგანვე წყალობათ მიუღია. ჩემო შუქი თქვენივე ანარეკლი ეღვარება!

— არა, ჩემო ღირსეული შეილი-შვილო! მე, როგორც მამასახლისს საუწჯე გარედან შემოიკრება და ოჯახში მამომიბნანია; შენ, — როგორც ქვეყნს შესაფერ დასახლისს, მიგვილა, შეგინახავს, მოვიგულია და სწორი თავდაბოგი მიგიცია. შენ უჩემოთ, და მე უშენოთ თითო სრული არ ვიქნებოდით, ნახევარ-ნახევარი დავრჩებოდით. ისეთივე პირველობა შეგფერის მეფეთა შორის, როგორც მე და მამ შენი ჭირნახული ქვეყნის ამბავი შენვე გამოჰკითხე.

— უმჯობესია, ჩემო მწყალობელო, ჩვენმა კარის კაცებმა ყველა თავ-თავის ხელობის შესახებ გამოჰკითხოს და ჩვენ მოვიმინოთ.

მოეწონა ეს ჩრევე დავით აღმაშენებელს და ვაგზავნეს შიკრიკი სახარდების ვუნდში: „უპირველესი მათგანი გამოცხადდესო“.

დაბრუნდა ვაგზავნილი და მოახსენა: „სახარდებში დიდი უთანხმოება ვახლავთ, ბატონო! პირველ-ბას ერკო-მეორეს უთმობენ, მხარგრძობლები გამრეკელს, გამრეკელი კახაბერს, კახაბერი ჭიბურეს და ყველა ერთათ კი—გორავს სააკაქს ვეჰყურებენ;

*) ხილვე „სეკვლო“ 52

მაგრამ გიორგი სააკაძე შორს იქერს თავის პირველობას.

— თავმდაბლობა გმირთა ბუნებაა! ბძანა აღმაშენებელმა და გაიჟღერა.

— რადგანაც ისინი ვერ შეთანხმებულან, კინონის მდებარეობა მივიანდოთ და იმათ გადაწყვეტან ეგ საქმე, უჩიზა თამარმა.

წინ წამოდგენ აღბულა-ათაბაგი, გიორგი ბრწყინვალე და ვახტანგ მეექვსე; შევიდენ სარჩიელში, მაგრამ იმათ შიაც უთანხმოება მოხდა, აღბულას და გიორგი ბრწყინვალეს ვახტანგ არ დაეთანხმა.

— რა ამაგივა? ბძანა აღმაშენებელმა. — აქაც აღარ იშლიან ქართველები თავის იმ ქვეყნიურ ჩვეულებას?

— მეფეთ-მეფეო! მოახსენა ვახტანგმა. ესენი ასახელებენ გიორგი სააკაძეს. მართალია ის გასაოცარი გმირი იყო და „მისი საქმენი საარაკონი“, მაგრამ მის ღვაწლს ჩრდილი ფარავს.

— არა! შემედარი აზრია! თქვა გიორგი ბრწყინვალემ. მართალია, დიდი მოუჩაღე სპარსულ კაბას იცემდა და თათრულ ჩაღმას იხვევდა თავზე, მაგრამ ის ყოველთვის და ყოველგან მაინც ქართველი იყო. სამშობლოს სიყვარულით უძგერდა გული და მზათ იყო სულიც შევიწირა; და თუ მისმა ღვაწლმა უნაყოფოთ ჩაიარა, ამის მიზეზი უფრო სხვები იყვენ: მაშინ, როდესაც ის თავისი ვაჟაკი შეიღებოდა და მცირე გუნდით საარაკო საქმეებს ჩადიოდა, მოხმარების ნაცვლათ სხვები ხელს უშლიდენ. თვით თეიმურაზ პირველი შტეფირის გულით ფრი-კარზე დაწაწალებდა და როცა ქართლ-კახეთს შიგერ დღე ადგა, ის იმერეთში: „შიფარანის“ ლაითიობდა; არა თუ ქართლ-კახეთს მიაყენა ჭიჩი მისმა კარ-დაკარ სიარულმა, თვით იმერეთიც გარყენა, მისი დამოუკრებით, მისმა ასულმა დარეჯანმა აურადურია მთელი დასავლეთი საქართველო და თითქმის სასოწარკვეთილებამდის მიიყენა ამისთანა დროს მერთა რაღა ექნა გიორგი სააკაძეს? ქვეყანა მას ტყუილი ადებს. ბრალს.

— ეი! მაგრამ სპარსელები ხომ იმან მოიწივა? თათრებ, ხომ ის ევატყებოდა? გარეგნობით ხომ შეცვლილი იყო? იკაუზა ვახტანგმა.

— მართალი არის, მაგრამ ეს სულ მოსატყუებელი მოჩვენება იყო. თვითონ შენ არ იყავი, რომ ფრანგობა გინდოდა მიკელო? გათორებოდათ გათორდი, მაგრამ შენზე ექვი არაფის შემოუტანია, ერთგულმბათაც ჩაერთვალეს ეგ შენი გადასხვაფერება, ამიტომ, რომ შენ მეფე იყავი და ის კი უბრალო კაცის შვილი.

აქ დიდი უთანხმოება მოხდებოდა, რამ თამარ

არ ჩარეულიყო და არ ებძანებია: მცეც თანხმა ვარ გიორგისო! მოიყვანეთ სააკაძეო!

წინ წამოდგა სიმდაბლით სააკაძე, საოცარი და საოცარმა თვალ ტანად მოუჩაღე. შეგხედ თუ არა, მაშინვე გამეფელო გუნებაში: „ა, ეს ყოფილა რუსთველის ტარიელი-მეთქი! მთელი მისი ღღეგანდელი ჩამომავლობა რომ ერთათ შეაწევათ, მის ფეხის ფრჩხილათაც არ გამოჩნდებოდა“. იმას უბძანეს, რომ გამოეცინათ ჩემთვის ქვეყნის ამაგი. ისეთი თვლით კი შემომხედა, თითქოს უნაოლა შეგეტყო, ეს ჭიალდა საიდან მოთრეულია და ცალკეობათ მკითხა: „რასა იქს ღღეგანდელი ქართველობა? ხომ ისევე ისე ძველებურათ არის?

— აღარ, ბატონო! თავი უწეროდა, გული უბატარავდება და მუცელი უღიდდება, ეუბასუხე.

— ში! ვაჟაკათ კიდევ ვარგან?

— რატომ არა? თავისიანვე გულ-ღიღი გახლანა, ვარგევენის კი შიში აქვს.

— იარაღს როგორ ხმარობენ?

— ძალიან კარგათ! როცა ოსნიში არიან, ძალიან გამხედვათ აძებრებენ ხოლმე ერთი-მეორეს. შინაურობაში თავს არ იზოგვენ, მაგრამ ვარგემ თუ შემოუძახა, მაშინ კი ხელის კანკალი მოუღიბოხლემ.

— მაშ დღეს სახელგანთქმული გმირი აღარაინა გყავს?

— როგორ არა? დარჩია, მიქელიაშვილი, დათუნაშვილი, კურუა და სხვანი.

— მაღლობა ღმერთს! მათი ღვაწლი? მათი გმირობა?

— დიდი და შესანიშნავი! თუ სადმე შეიგულევენ ქერიცობოლს, უიარაღოს, უქალურ დედაკაცს, მაშინ ძალიან ვაჟაკობას იჩენენ! თავს დაესხმიან ხოლმე და ვაჟაკვენ.

ეს რომ ვთქვი, ევლარ მოითმინა ვახტანგ რკულის მდებარე და მოამყვირა:

— კანონი და სამართალი?

— აბრუნდ-ჩაბრუნდოშ ტრიალემს, მით უფრო, რომ ცრუ-მოწმობა კანონათ შემოიღდა; ცრუ ფიც — აბაზათ ღირს.

— როგორ თუ ცრუ ფიც? მოამაძანა ერთმა წეროსანმა, — სარწმუნოება?

— ისიც სხვა გზით მიდის. დღეს აღარც ლოცვა და აღარც მარხვა. აურე რომ ზარები მოღიმილის! იძახოდენ, ახლა „წაღი-წაღის“ გვიძახიან.

— ეს სულ ცუდი აღზდის ბრალი ყოფილა! და რას შერებოდა ქალები? ნუ თუ აღარ არიან ცუდელები, ღვდები და დები? — იკითხა შეწუხებით თამარმა.

— გახლავან, დედოფალი! გახლავან, მგერამ სულ სხვაწაირათ გაიმღერია.

— განათლებული თაობა? — იკითხა პეტრიწი.

— განათლებული თაობა ჯერ ისევე ჩრდილშია რასაც სხვაგან ვიგონებენ, სულ იმას იმერკებენ, თავისთავათ ვერაფერს ვერ ახერხებენ. არც ერთი მათგანი კატათ არ ჩაიკლებდა, მაგრამ ლომობას კი ჩემობენ. როცა საქმე მოითხოვს შრომას, ერთი ალთას ვარზის და მეორე ბალთას. უბრალო თავმოყვარეობას და თავის პაწაწუნა პირადობას ქვეყანას და ქვეყნის საქმეს მსხვერპლათ წირვენ. გული კუჭი გონათ და თავი — ფეხები.

აქ ისე გამოიტყა ლაპარაკის სურვილი, რომ, გვანებ, ერთს წელიწადსაც ვეღარ გათავებდნენ მათ შესაძლებელ იამბაკებს, რომ ვიღაც მოხუცი არ გამოამტარიყო და არ გაწყვეტინებინა სიტყვა.. ის

იყო თურმე საბა-სულხან ორბელიანი. გულდაწყვეტილი მიუბრუნდა მეფეებს და მოახსენა

— როგორ გვეპყრებათ ამის ყურის გდება! არ იცით, ეს ვინ არისა? მე რომ სიბრძნეს-სიკრულში ყოიამყარა მყავს აწერილი, ის გახლავსთო და სულ უსიამოვნო რამეს ლაპარაკობს, თვარა დღერთა ნუ ქნას, რომ საიქო ასე გაუფუჭებულობოსო.

ეს რომ მოისმინეს, დავით აღმაშენებელმა უღვაშებში ჩაიკინა; თამარმა ვაღიმა და თქვა: სწორეთ მართალი უნდა იყოსო! ეს აქაურობასაც აურევსო და ისევე გაავდეთ იქითვე, საიღანაც მოსულათო. თქმა და გავონება ერთი იყო. გამაღვიძრე აქედან, იქიდან ბოკაულები. მტაცეს ხელი, ერთი მისთანა პანდურო მხანთეს, რომ სულ ბზიალ-ბზიალით წამოვიდი მაღლიდან, გამხდა ბრეგვა მიწაზე და კიდევაც გამომღვიძია.

აკვი

გადაკარგული ქართველები

მვალის წარსული წლის მე-48 ნომრის საყურადღებო ამბებს მოთავსებულ წერილში პეტროვსკიდან, ღმერთო, ჩემო რა სასურველი ამბავი ამოვიკითხე. ისეთ ადგილას, როგორც არის ქ. პეტროვსკი, ქართველ ტუსალებსაც კი გამსქვალული ჰქონიათ გული წიგნების კითხვისათვის და ევედრებინათ თურმე მღვდელს მამა შინავაძეს: „გემო გაცვალენინე წიგნების კითხვისა, ერთი მაღლიანათ მაინც წაგვაკითხოვ“ და კიდევ; „ა! მოძღვარო, სად იყავ? ეს ოხერი წინათ არ ვიკრდიო ვეგები, თორემ აქ რა გეინდობათ“. გამაღლომ ღმერთო, რომ ყველა ჩემსაგებ უბედური არ ყოფილა. ყველგან, სადაც ქართველი კაცი ან სამუდამოთ და ან დროებით ცხოვრებს, შეგიძლიათ მის ოჯახში ან სადგომში ერთი ორიოდ ქართული წიგნი, ან ვახეთი, იპოვოთ; ყველა ქართველი, რომელიც სრულიათ უგნურია არ არის, ცილადობს იქნაილის თავის თაერთან, თუ შემადლებულია, წიგნები და ჟურნალ-გაზეთება, ამის მაგალითი მე აქაც შემხვედრია. ამ რამდენიმე თვის წინეთ აქ გამოიარა ერთმა პატარა ვაჭარმა — გურულმა, გვართ ჩხაიძემ, რომელიც ოსმალეთის ერთ ქალაქთანში „ორღუში“ ფხსაკმდების დუქანი აქვს; მთელი დღე მეტება, მიზოვა და მთხოვა გაზეთები გამოემწერა, გადმოცა ოცდაერთი მანეთი „ივერიის“ და „მკე-

ლის“ დასკვეთათ. ამ რიგათ ახლა ის ორს საუკეთესო ქართულ გამოცემას რეგულარობს და დიდი კმაყოფილიც არის. ახლა კიდევ ოსმალეთის ერთ კუნძულში „ტრიპოლიში“ აღმოჩნდა ერთი ქართველი მამაღლიანი, რომელსაც ქართული წერა კითხვა საქმათ ცოდნა, გაუგია ჩემი აქ ყოფნა და, აი, რა საგრძნობელ წერილს მწერს ქართულათ:

ძიავ, ბატონო იასე.

„წყალ-წაღებული კაცი ფხასეს¹⁾ გვიდებოდაო, ნათქვამია. მეც ამ გადაკარგულ ადგილას სტორეთ ამ ანდაზას ვეაგარ. მეც წყალ-წაღებულობით ფხასეს ვვიკლები, მარა საუბედუროთ იღბალი არც აქ მქონია, ფხასეც არსად ჩანს. რა ჩემს ქვეყანას მოვშორდი, მერე ერთი ლაზთაიანი დღეი არ მინახავს, მართოთ მართო ვარ აქ, ისე როგორც ნამდელი ვითი²⁾

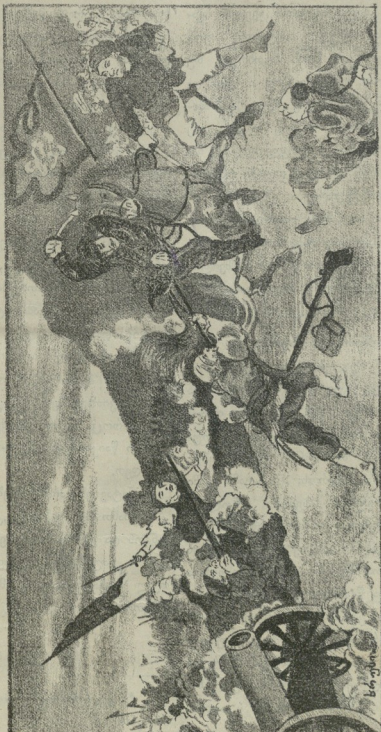
ავერ სამი დღეია, აქიდან ერთმა თქვენებურმა გურჯამ გეარა. ამ გურჯს³⁾ ბრეგელი გურჯის ლიხანის⁴⁾ გაზეთები მიქონდა. მე იგი კაცი ჩემი ხისიმი მეგობრა, რომ ენაზე, ისეთა გამიხარდა, რაც შემძღვებოდა ვემსახურე. ორი-სამი წიგნი და გაზეთები მახუქა, ეს მე ძალიან გამიხარდა და ვიხუე, რამეწაირათ მიქენით სიკეთე და გაზეთები, ან წიგნ-

1) ფხასეი — სეგსი.
2) ვითიმა ოპოლს ქქადა თათრულათ.
3) გურჯი ქათველი თათრულათ.
4) ლისანი — ენა.

ბი კილა მიწონეთ-მეთქინ; იმან მიპასუხა: „მე ამერიკაში მივლივარ და ეგებ ევრც კი დაებრუნდეთ. ამისთვის სიტყვას ვერ მოგცემო. სტამბოლში ერთი ქართველი ცხოვრებს, იმას ბრეელი ვაჭრეები და წიგნები აქვსო და გამოგაგზავნისო და თქვენი აღ-

გწერ ამ წიგნს. გთხოვ, ფინათნუ ჩამოართმევ და თუ შეიძლება, ის ვაჭრეები, რომელიც თქვენ აღარ გკირიათ, გამომიგზავნათ მე.

ამასთანავე ჩემს თავსაც გაცნობებთ. მე მართალია თათარი ვარ, მარა მინც ნამდვილი გურჯი

მკობის მდინარეზე ბრძოლა აზნაურების წინააღმდეგ.

რესიც დამიტია. „ი კაცო ჩვენებურია არ იყო იმას ვარა მუხიტისი ქაქუცა და სათათრეთში მომხდა ეტყობოდა შიგნით-გურჯისტანელი უნდა ყოფილიყო. ახლა მე იმედი მომეცა ამ კაცის სიტყვებიდან და თუმც არ გიცნობ, მარა მინც ებედავ და

1) მუსხრეპა ოპს ჭკეპა ათურულათ.

ჩურჩუქ-სუს თათრული ყველამ არ იცოდა და მეც რადგან დედაჩემი ქართველის ქალი იყო, თარული არ მისტყუილა და ვერც აქ ვისტაყუე, იმიზა რამ თათრული ძანალი ძნელი სასტაყელია. თათრული ლისანი სამი ენიდან შედგება ფარსულიდან (სპარსულიდან), არაბულიდან და თათრულიდან. ქართული მე კარგათ ვიცოდი, პაწას ვწერდი კიდევც. ახლა, რომ ამ გურჯამ გაზეთები და წიგნები დამიტა სუნთლათ წვეკითხვებ, ნელათ-ნელათაი ყველაი გამასენდა, ახ! ნეტაი ასე ადელიი სასტაყელი იყოს თათრული, რავარც ქართული არის. ვთხოვთ, ნუ დამტოვებთ უმოწყალოთ, მეც თქვენებუ ი ვარ და თუ რამე გაზეთები, ან წიგნები გაც მეტრ, გამომიგზავნეთ. აგი ჩემთვის ძანალი სიკეთე იქნება. თუ ღმერთი შემიწეო და რამე საქმე ჩვიდავ ხელში, მაშინ მე თვითან გამევიწერ. ახ! ძიავ, თურმე რა ძნელი ყოფილა ველადეთსი 2) დატიება, ღმერთმა კითხოს, ვინცხანის ბრალაა ასეთ ჩემი დაკარკვა.

ამასთანვე ღმერთს ვთხოვ თქვენსა და სუნთელი გურჯისტანის დღეგრძელობას, რომ მშვიდობით იყოს თქვენც ყველა თქვენი ხსნიმებთანა 3)

გწერს თქვენი ერთგული გურჯი მამუღალა-ჭყონია.

ამ წერილის წაკითხვამ ისე მასიამოვნა, რომ ნამეტანი გრძობისაგან თვალებზე ცრემლები წამომადგა და ასე ვაგიეღე გულში, გამდლობ, შენ ღმერთო, სადაც ცხრამათს იკით ქართველი თათარი ამ რიგი გრძობით მწერს და მეხვეწება ქართული გაზეთი მივაწოდო და თვითონაც მოწადინებულა, თუ ღრო ექნა, გამოიწეროს; აქ სტამბოლში კი, თითქმის ყველას მოუდის გაზეთები, მხოლოთ კითხვით კი არაიენ კითხულობს-მეთქი. ამ წერილის მიღებამ მე ამიძრა გულში სურვილი სტამბოლის კათოლიკე ქართველთა შორის გამეგრეცვლებინა ქართული გაზეთები და წიგნები. ასე ეფიქრობდი: თუ თათარი ქართველი კია მოწადინებულა, ქართული არ დაივიწყოს, ქართველი ქრისტიანი უფრო იქნება-მეთქი, მხოლოთ ვაი თქვენს და ჩვენს მტრებს! თურმე აქაურმა კათოლიკე ქართველებმა ჩემი ხართისტის გამოიწერეს გაზეთები, თორემ კითხვის

სურვილი სრულიათ არ ქონიათ. მიიღებენ თუ არა გაზეთებს, მიავლებენ იქვე კუთხვში, ვათავდა და მორჩა, ხანდახან „კვალს“ კი ვადაშლიან ხოლმე, ისიც ნახატების დასანახავათ. კითხვით კი ერთი ორის მეტი არაიენ კითხულობს. ერთ ამთ ვეთავაზნს ეკითხვ, რატომ არ კითხულობთქო და მითხრა, ღრო არა მაქცია. როგორ, საღამოს სახლში რას აკეთებ-მეთქი? სახლშია, მითხრა რაკი სხვა არაიენ კითხულობს, მე რომ მარტო ვეკითხო, უზღველობათ ჩამომართმევენო. რა ვუყურებ მათ ამ რიგ ქართულისადმი გულცივიობას, გული მიყვდება და იმედი მეკარგვის. თუ ასე ვაატანა ამათმა მდღეობარეობამ, უტკველია, დიდი ხანი არ ვაივლის, სრულეობთ ქართული დაივიწყდებთ. ამათმა აქაურმა მონასტრის წინამძღვარმაც მიაკცია ყურადღება, ვკონებ, ამ გარემოებას და მონასტერში შკოლის ვალებს აპირობს, შენობა შკოლისთვის უყეე ააშენა, მაგრამ ეს დაბეჯითებით ჯერ არ ვიცი, ამ შკოლაში ქართული ენაც უნდა ასწავლონ, თუ ვეგვც იგეთივე ბერძნულ-ფრანგული შკოლა იქნება, როგორიც სხვაც აქვთ ბარე სამი ამთ სათათრეში.

სამწუხაროა ქეშმარიტათ ამითი ამ რიგი მდგომარეობა და საკვირველიც. მე ყოველივე საშუალება ვიხმარე—მთელი ქართული გამოცემის უსასყიდლოთ გამოწერას შევპირდი, ოღონდ ქართულს ნუ დაივიწყებთ, იკითხეთ-მეთქი, მაგრამ მაინც ვერას ვაგნდით მაშინ, როცა პეტროვისკაში ტუსალები დიდი სიამოვნებით წაკითხვენ გაზეთ-წიგნებს, რომ საშუალება ჰქონდეთ.

ნეტავ ეს სარწმუნოების ბრალი ხომ არ არის? ამასთანავე ვგზავნი „კვალის“ რედაქციაში რვა მანეთს და ვთხოვ პატრიცემულ „კვალის“ რედაქტორს, გაუგზავნოს მღვდელს მამა შინავაძეს ქართულ ტუსაღთა გადასაცემათ ერთი წლის ვადით გაზეთი „კვალი“. *)

იასე რაჭველი
სტამბოლი 14 გორგობისთუ 1894 წ.

*) დიდი სიამოვნებით ვასრულებთ იასე რაჭველის თხოვნას რედ.

2) კვლავთი სიმშობლოს ჭკა თათრ.
3) ხსნიამ—ნათესავი.

რედაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთლისა.

ვანსსაღებანი

ქართული თეატრი

მარსკეეს, 6 იანვარს, 1895 წ.

„ქართული წარმოდგენების მმართველი ამხანაგობის“
დასის მიერ წარმოდგენილი იქნება

ქ-ს გაბუნია-გაგარდისა და გ. ვიფიანის მონაწილეობით

ორი ობოლი

მელოდრ. 5 ლქ. და 6 სერათათ.

მონაწილეობას ლებულობენ: საფაროვისა, ავა-
ლოვისა, ჩერქეზიშვილისა, მაქსიმისა, გამყრელი-
ძისა, ტარბილოვისა და სხ. ბ-ნი სვიმონიძე, გამყ-
რელიძე, გედევანოვი, შათირიშვილი, კანდელაკი,
მარჯანოვი, ადამიძე, გუნია და სხვ.

ადგილების ფასი ჩვეულებრივია

შვირდებისათვის ადგილები ლოკების უკან 50 კ.

დასასწავსი სწორეთ 8 საათზე.

შზადღებ: წარმოსადგენად: „გ ი ს ი ბ რ ა ლ ი ა“,
დრამა 3 მოქმედებათ და „გ ა ე ი ყ ა რ ნ ე თ“, კომ.
3 მოქმედებათ.

რეჟისორი

ადმინისტრატორი

გ.ლ. ალ. აქსისიშვილი

გ.ლ. გუნა

საზღვარ-გარეთ დაბარებული ელირება 17 მან.
მთელის წლით. სოფლის მასწავლებელთ „ივერია“
მთელის წლით დაეთმობათ 8 მან.

თუ ტულისში დაბარებულა გავითი ტფილისს
გარეშე აღრესზე შეცვალა ვინემ, უნდა წარმოად-
გინოს რედაქციაში 1 მან.: ხალო თუ ტფილისის
გარეშე ხელის მომწერელი ერთის ადგილიდან მეო-
რეში გადავიდა, უნდა წარმოგზავნოს ორი აბაზი.

ფასი განცხადებისა

მეოთხე ვერღებ, თოთა ჯერ სტრიქონი 8 კაპ.

პირველზე—16 კაპ.

გაზეთის დაბარება შეიძლება შემდეგი ადრესით:

ქ. ფილისი,

„ივერიის“ რედაქციაში

ნიკოლოზის ქუჩა, 21.

ქართულად შორის წერა-კითხვის გამოვ. საზ. კანცელარია,
სასახლის ქუჩა, ბანკის ქარვასლა

საფოსტო ადრესი.

ТИФЛИСЬ. Редакция „ИВЕРΙΑ“.

გამოვიდა გ. თაყაიშვილის მიერ გამოცემული

ქართული კედლის კალენდარი

1885 წლისა, შედგენილი ოცხელსა ავან, იყო-
დებუ ყველა ქართულ წიგნის მალაზნაო გამოცემა
შნოაია და არც ძვირათ ღირს.

„ივერია“

გამოვა 1895 წელსაც

იმავე პროგრამით, როგორც წინად.

ფასი გაზეთისა:

12 თვეთ	10 მ.—	6	თვეთ	6 მ.—	4
11 „	9 „	50 „	5 „	5 „	50 „
10 „	8 „	75 „	4 „	4 „	75 „
9 „	8 „	—	3 „	3 „	50 „
8 „	7 „	25 „	2 „	2 „	75 „
7 „	6 „	50 „	1 „	1 „	50 „

კბილის ექიმი

მ. ი. ჭიჭინაძე

(მიხეილის ქუჩა, სახლი კრაუჩესი, 79)

მიიღებს ავადმყოფებს დღის 9-დან ნაშუა-
დღეის 2 საათამდე და საღამოს 4-დან 6 საათა-
მდე.

რთულ და ძნელ სადოსტაქრო საქმის, ოპე-
რაციის, დროს ისწრებს ექიმს ი. ელიაშვილს.

კუთამისის თავად-აჯნაპრთ სახლგულ-მამულო განკის გამგეობა

სოფელეთოდ აცხადებს, რომ ამ ბანკის წესდების მე-18 § მალით, ქვემო აღნიშნულ რიცხვებში ბანკის გამგეობის სადგურში საზოგადო ვაჭრობით გუვიდულ იქნებიან მსენებულს ბანკში დაკრძავებულნი უძრავნი მამულნი ქვემო აღნიშნულთა ჰირთა, შესასკედრ გარდასახადთა შემოტრანლობისა განძო.

გუვიდვა მოისწობა მხოლოდ იმ მამულებისა, რომელთა მეპატრონენი, თანხმად ანკის წესდების მე-19 §-ისა შეავსებენ ბანკის გარდასახადს და თან განცხადებთა ხარჯებს.

ვაჭრობა დანიშნება ქვემო მოკვანილის თავნი ფულიდან ზედ დამატებით სხვა-სხვა შეუკნებელის გარდასახადისა, მამულის განსახეილათ დანიშნაზე ხარჯებისა და, საზოგადოდ; ეველთა იმ ფულისა, რომელიც ბანკს თავინის მოვალის სამპაციორდ დაუხარჯავს; ბანკის ხსენებლივი ვალის თავნის მოსწობა შეიძლება ამავე ბანკის გირაოს ფურცლებით, რომელიც მიიღებიან სახელდობრივის ფანისამებრ მანეთი მანეთად და აკრთუჲ შეიძლება გადატნილ იქმენ შეიდეველსე; სოალი ვადაზე გადასახადი და სხვა გვარი ბანკის სახვედრო ფული უნდა შემოტანილ იქმენ ნადვად.

ვისაც ვაჭრობაში მონაწილეობის მიღება სურთ, მათ შეუძლიათ განსხეიდელოთ მამულთ აღწერილობის და საბუთების განხილვა ბანკის სამმართველოში.

თუ ეს ვაჭრობა არ შესვება, მაშინ, ბანკის წესდების 24 § სეფუძველით, ინიშნებ, მეორე და უკანასკნელი ვაჭრობა, 15 თებერვალს 1895 წელსა.

ვაჭრობა მოხდება მ-ს თებერვალს 1895 წ.

18⁷/₁₂ და წლიანნი სხსნი.

ქ ქუთაისს.

დაწვევებისა მიხილ ერასტის ძის: არპირის ქუჩაზე ორი ორ-სართულიანი ქეთიკრის სახლი და მიწა 312 კვადრ. საყ. თავნი ვალი 788 მ. 8 კ. შეს. ვარდ. 453 მ. 90 კ., სულ 1241 მ. 98 კ.

მემკვიდრეთა ჩაწკოვის ელი-საბედ სიმონის ასულის: გვეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქეთიკრის დუქნები სარადიუთ და მიწა 10¹/₂ კვადრ. საყ. თავნი ვალი 157 მ. 52 მ. შეს. ვარდ. 291 მ. 18 კ., სულ 448 მ. 70 კ.

დასამიქთა: ნესტორ და სამსონ მიხილის ძეთა: სათავალო ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქეთიკრის დუქანი და მიწა 20 კვადრ. საყ. თავ. ვალი 279 მ. 16 კ. შეს. ვარდ. 272 მ. 32 კ. სულ 551 მ. 48 კ.

მემკვიდრეთა ჩაწკოვისა ნატალია სპირიდონის ასულის: ნიქარაძის გადასხვევში ორი ხის სახლები მიწით 494 კვად. საყ. თავ. ვალი 195 მან. 46 კ., შეს. ვარ. 116 მ. 85 კ., სულ 312 მ. 31 კაპ.

აღიგეოვთა, იოსებ, ალექსანდრე ივანე ზეთისოვარის ძეთა: ლევან-შოვის ქუჩის შესახვევში ორ-სართულიანი სახლი და მიწა 1270 კვად. საყ. თავ. ვალი 268 მ. 52 კ., შეს. ვარ. 90 მ. 48 კ., სულ 299 მ.

ქაჯაიასი სიკო ხიტუს ძის, და ქოიავასი ზოსიმ მიქელის ძის: ორპირის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ქეთიკრის დუქნები და მიწა 203 კვად. საყ. თავ. ვალი 347 მ. 94 კ., შეს. ვარდ. 148 მ. 79 კ. სულ 496 მ. 73 კ.

გოასამისა ალექსი სიმონის ძის: ბოლანვანის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 455 კვადრ. საყ. თავ. ვალი 87 მ. 3 კ.

შეს. ვარდ. 53 მ. 85 კ. სულ 140 მ. 88 კ.

ჩოგოჯაისა ვასილ ოქროპირის ძის: ორპირის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 479 კვადრ. საყ. თავ. ვალი 104 მ. 12 კ., შეს. ვარდ. 36 მ. 60 კ. სულ 140 მ. 72 კ.

ლორთქიფანიასი ნიკოლოზ გიორგის ძის: მესხეთის ქუჩაზე ერთ-სართულიანი ხის სახლი და მიწა 667 კვადრ. საყ. თავ. ვალი 382 მ. 31 კ., შეს. ვარდ. 191 მ. 37 კ., სულ 573 მ. 68 კ.

მეუჭესა ბესარიონ ვასილის ძის: ნემცეტის ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქეთიკრის სახლი და მიწა 309 კვად. საყ. თავ. ვალი 7462 მ. 78 კ., შეს. ვარდ. 807 მ. 71 კ. სულ 8270 მ. 49 კ.

რუსისა ლევან გიორგის ძის: ორპირის ქუჩაზე ორ-სართულიანი ქეთიკრის სახლი და მიწა 46¹/₂ კ. საყ. თავ. ვალი 127 მ. 74 კ., შეს. ვარდ. 61 მ. 35 კ. სულ 189 მ. 9 კ.